Socio-Economic Problems and the State
journal home page: http://sepd.tntu.edu.ua

ISSN 2223-3822

Mashliy, H., Sorokivska, O. & Ziailyk, M. (2022) Exchange trade current state and development trends. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 27, no. 2, pp. 72-84. URL: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22mhbnse.pdf

SEPS Journal
Socio-Economic Problems and the State

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Галина МАШЛІЙ | **Олена СОРОКІВСЬКА** | **Марія ЗЯЙЛИК**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

e-mail: galja.mashlij@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-5989-5270

e-mail: soroka220996@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8549-2910

e-mail: zyachamf@gmail.com
ORCID ID: http:/orcid.org/0000-0002-8435-8565

Article history:
Received: October, 2022
1st Revision: October, 2022
Accepted: November, 2022

JEL classification:
F19
G10

UDC:
339.172

DOI:
https://doi.org/10.33108/sepd2022.nom2.072

Анотація: *Стаття присвячена дослідженню стану та тенденцій розвитку біржової торгівлі на сучасному етапі. Проаналізовано основні процеси, які характеризують ситуацію на фондових і товарних біржових ринках у нашій країні та світі. Наголошено на здійсненні концентрації біржових торгів в Україні на кількох ліцензованих біржах, наслідком чого стало значне зростання рівня регульованості ринку. Виокремлено основні групи товарів, що переважають на біржовому товарному та фондовому ринках України. Встановлено, що переважаюча частка обсягів торгів фінансовими інструментами, які здійснювалися операторами організованих ринків капіталу в Україні у 2021 році, припадала на боргові цінні папери, а сумарні обсяги торгівлі акціями були незначні. Наголошено на визначальному впливі глобалізаційних процесів на розвиток біржового ринку. Зазначено, що у структурі світової біржової торгівлі домінуюче становище займає фінансовий ринок, на його частку припадає біля 80 % загального біржового обороту. Відмічено процеси значної активізації розвитку електронної біржової торгівлі та постійне удосконалення технологій біржової торгівлі на інноваційних засадах. У роботі дано оцінку сучасного стану розвитку міжнародної біржової торгівлі. Відзначено збільшення капіталізації ринку, тенденцію до зростання обсягів укладених угод загалом та у розрізі окремих видів біржових контрактів на товарних і фондових біржах. Систематизовано основні чинники, які впливають на сучасний стан розвитку біржової торгівлі у світі, до них віднесено: процеси глобалізації ринку, розвиток новітніх інформаційних технологій, посилення впливу глобальних фінансових учасників ринку, диверсифікація існуючих та виникнення нових фінансових інструментів, уніфікація норм регулювання біржових ринків, регіональні структурні зміни в активності світового біржового ринку з посиленням концентрації біржової торгівлі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.*

Ключові слова: *товарні біржі, фондові біржі, біржова торгівля, біржові контракти, біржові технології, розвиток біржової торгівлі.*

Машлій Г. Стан та тенденції розвитку біржової торгівлі на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Галина Машлій, Олена Сороківська, Марія Зяйлик // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2022. — Вип. 2 (27). — С. 72-84. — Режим доступу: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22mhbnse.pdf

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Актуальним завданням сьогодення є забезпечення ефективного процесу біржової торгівлі. Значення біржового ринку неможливо применшити, адже він віддзеркалює стан економіки держав та світу, сприяє досягненню стратегічних і тактичних цілей її учасників, виступає одним з найважливіших механізмів участі у світових економічних процесах. Залучення до участі у біржовій торгівлі на сучасному етапі розвитку ринку за умови вмілого управління активами дає змогу учасникам ринку ефективно використовувати власні інвестиційні можливості та нарощувати наявний інвестиційний потенціал, забезпечувати страхування від цінових ризиків, здійснювати вирішення оперативних і стратегічних завдань, досягати економічного зростання загалом. Тому проблематика дослідження стану та перспектив розвитку біржової торгівлі є актуальною на даний час.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вітчизняними та зарубіжними вченими висвітлювалися питання особливостей функціонування і наявного стану біржового ринку в Україні та світі, приділялася увага проблемам глобалізації, впровадження новітніх технологій біржового ринку та сучасних біржових контрактів, а також стану, існуючим проблемам та перспективам діяльності бірж. Даній тематиці були присвячені роботи таких науковців як Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесової О. Ю., Бондаренко О. І. [1], Кухарець В. В., Булуй О. Г., Левківської Л. М. [2], Солодкого М. О. [3, 4, 5], Воєводина Т. [6], Шевченко А. А., Петренко О. П., Кравченко Ю. А. [7], Щепіної Т. Г., Філіппова В. Ю., Гордієнко А. А., Згурська О. М., Сьомкіна Т. В., Гужавіна І. В. [8], Фертнікової Т. М. [9], Прокопець Л. В., Кифяк В. І. [10] та інших.

3. Невирішені частини загальної проблеми.

Однак, незважаючи на наявність значних результатів наукових досліджень у сфері розвитку біржової торгівлі, існує потреба досліджень її сучасного стану як в Україні, так і кордоном; визначення біржової активності щодо використання основних фінансових інструментів у різних регіонах світу; узагальненні основних чинників розвитку біржової торгівлі.

4. Постановка завдання.

Метою дослідження є проаналізувати основні тенденції, що характеризують ситуацію на фінансових і товарних біржових ринках у нашій країні та світі, в тому числі у розрізі ринків окремих фінансових інструментів, узагальнити основні фактори, що впливають на сучасний стан біржової торгівлі, а також визначити новітні тенденції її розвитку.

5. Виклад основного матеріалу.

На сучасному етапі у світі спостерігаються процеси активного розвитку та вдосконалення біржової торгівлі, яка використовує новітні інструменти і набуває різних форм [10]. Міжнародна біржова торгівля виступає важливою складовою ринкової інфраструктури, що чинить значний вплив на функціонування ринку, беручи активну участь у його формуванні.

Україна, обравши ринковий шлях розвитку, також почала впроваджувати діяльність бірж, хоча на даний час біржова торгівля в нашій країні за багатьма критеріями далеко не відповідає сучасній світовій практиці. На початку 2021 р. в Україні нараховувалося 620 зареєстрованих товарних бірж [15], хоча далеко не всі із них на той час здійснювали свою практичну діяльність. В основному, діючі біржі спеціалізувалися на послугах щодо реалізації майна підприємств-банкрутів, державного майна, конфіскованого майна і такого, яке перебуває у податковій заставі, а також організовували торгівлю необробленою деревиною, земельними ділянками тощо. Лише деякі біржі працюють у сфері організації торгівлі сільськогосподарською продукцією та іншими біржовими товарами. На даний час біржовий товарний сектор України охоплює наступні основні напрямки: електрична енергія, природний газ, скраплений газ, нафтопродукти, нафта та газовий конденсат, вугільна продукція, тверде біопаливо, необроблена деревина та пиломатеріали [11]. Частина бірж є партнерами проєкту PROZORRO, беручи участь в електронних державних закупівлях [8].

Більше року тому (з 1 липня 2021 року) в нашій країні почали діяти нові редакції Законів України «Про товарну біржу» і «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». Їх затвердження супроводжувалося надзвичайно активним веденням дискусій як у колі наукової спільноти, так і бурхливим обговореннями серед самих учасників біржового ринку. У результаті прийняття даних законів було проведено концентрацію біржових торгів лише на ліцензованих біржах, що призвело до значного посилення контролю над біржовими операціями з боку державних органів та зростання рівня регульованості даного ринку. Так, згідно вимог нової редакції Закону «Про товарні біржі» розмір початкового капіталу біржі повинен бути не менше 20 млн грн, а також біржа для здійснення своєї діяльності повинна одержати ліцензію НКЦПФР, якій було надано право нагляду за діяльністю товарних бірж.

Протягом половини 2021 р. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку видала лише 3 ліцензії біржам, які, на її думку, є надійними і професійними майданчиками для проведення цивілізованої торгівлі та мають право залучати учасників ринку до біржових торгів [3]. З одного боку, суттєве скорочення кількості бірж та підвищення вимог до їх діяльності має позитивний ефект, що у результаті цього забезпечено неможливість проведення торгів на біржах небіржовими товарами. З іншого боку, позбавлення можливості отримати багатьма біржами ліцензію на торги призвело до небезпеки штучного створення монопольного середовища через послаблення необхідної конкуренції між біржами, участі у діяльності на ринку лише тих із них, які мають великі капітали.

Щодо фондового ринку, то у 2019 році відсоток обсягу біржових торгів дорівнював 51,63 % від загального обсягу ринку цінних паперів у нашій країні [1]. Операторами організованих ринків капіталу в Україні активно здійснюється торгівля фінансовими інструментами.

Розглянемо динаміку обсягів торгів фінансовими інструментами основних операторів організованих ринків капіталу в Україні у січні-грудні 2021 року, наведену на рис. 1.

За даними рис. 1 робимо висновок, що період максимального спаду біржової активності досліджуваних учасників організованих ринків капіталу в Україні спостерігався у квітні-травні 2021 року, а періоди їх максимальної активності – у лютому-березні та жовтні-листопаді того ж року.

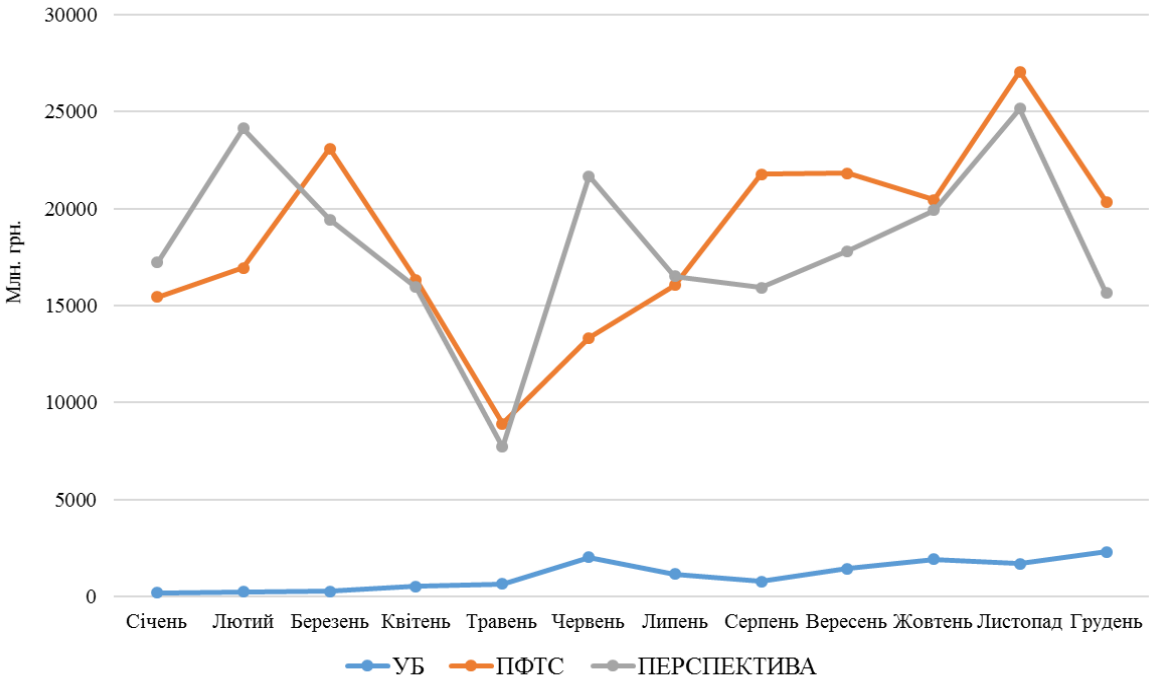

Рис. 1. Динаміка обсягів торгів фінансовими інструментами основних операторів організованих ринків капіталу в Україні у січні-грудні 2021 року, млн грн

Джерело: сформовано авторами за даними [12]

Дані рис. 2 свідчать про те, що за результатами 2021 року спостерігався процес концентрації торгівлі цінними паперами на двох найбільших операторах організованих ринків капіталу – біржі «Перспектива», частка якої у загальній вартості укладених угод складала 48,04 %, та «ПФТС» (з часткою 49,02 %). На цих учасників разом припадало 97,06 % від загальної вартості торгів фінансовими інструментами [12].

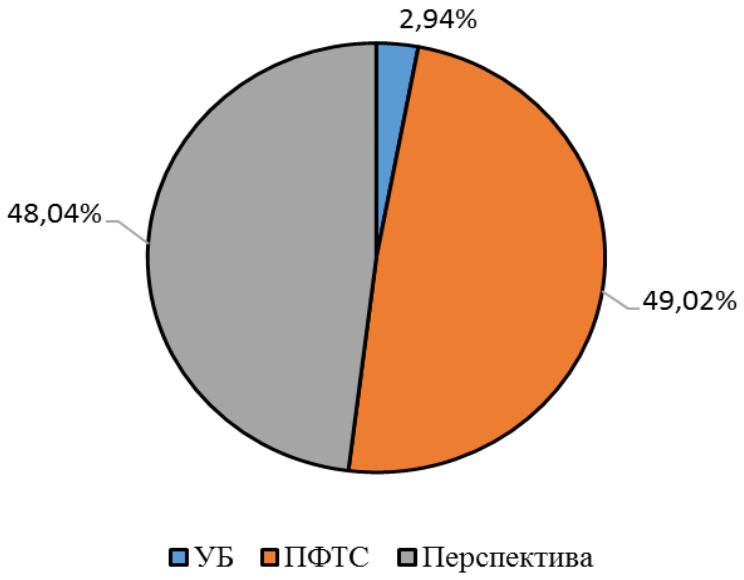

Рис. 2. Структура вартості укладених угод у сфері торгівлі фінансовими інструментами основними операторами організованих ринків капіталу в Україні за 2021 рік

Джерело: сформовано за даними [12]

Обсяги торгів фінансовими інструментами у розрізі операторів організованих ринків капіталу у 2021 році наведені у таблиці 1.

Таблиця 1. Обсяги торгів фінансовими інструментами у розрізі операторів організованих ринків капіталу у 2021 році, млн грн

Види фінансових інструментів	УБ	ПФТС	УМВБ	ПЕРСПЕКТИВА	Усього
Акції	330,19	256,68	0,09	4,12	591,08
Акції іноземних емітентів	94,95	8,47	-	0,74	104,16
Акції КІФ	0,11	0,02	-	-	0,14
Інвестиційні сертифікати	15,74	-	-	-	15,74
Облігації внутрішніх державних позик	11 436,32	216 624,34	-	215 696,22	443 756,88
Облігації внутрішніх місцевих позик	51,66	1 835,01	-	29,38	1 916,04
Облігації зовнішніх державних позик	1 104,48	1 275,52	-	404,67	2 784,66
Облігації іноземних емітентів	9,21	100,23	-	-	109,44
Облігації іноземної держави	5,68	222,38	-	-	228,06
Облігації підприємств	218,14	1 221,12	-	955,79	2 395,05
Опціонні сертифікати	0	0	-	22,15	22,15
Ф'ючерсні контракти	24,13	0	13,03	-	37,17
Фінансові інструменти іноземних емітентів	0	0,01	-	-	0,01
Всього	13 290,61	221 543,78	13,12	217 113,06	451 960,57

Джерело: сформовано за даними [12]

За даними табл. 1 можна простежити, що найбільші обсяги торгів, які здійснювалися операторами організованих ринків капіталу в нашій країні протягом 2021 року у розрізі окремих фінансових інструментів, припадали на торгівлю ОВДП, а саме 443 756,88 млн грн, що складало 98,18 % від загального обсягу. Другу позицію за критерієм обсягів торгівлі займали облігації зовнішніх державних позик – 2 784,66 млн грн, або 0,62 %, третю – облігації підприємств (2395,05 млн грн, або 0,53 %), а четверту – облігації внутрішніх місцевих позик (1916,04 млн грн, або 0,42 %). Отже, домінуюча частка обсягів торгів фінансовими інструментами, що здійснювалися операторами організованих ринків капіталу у 2021 році, припадала на боргові цінні папери. Сумарні обсяги торгівлі акціями у досліджуваному періоді були незначні – всього 695,38 млн грн, або 0,15 %. Торгівля ф'ючерсними контрактами відбувалася на Українській Біржі та Українській міжбанківській валютній біржі (разом – 37,17 млн грн), а опціонними сертифікатами – на біржі «Перспектива» (22,15 млн грн). Незначні обсяги торгівлі вище вказаними деривативами та їх низька сумарна частка (менше 0,01 %) в загальному обсязі торгівлі суперечать міжнародному досвіду і свідчать про низький розвиток стану розвитку організованих ринків капіталу в Україні у 2021 році.

Для порівняння варто відзначити, що у той же час обсяг торгів поза організованим ринком капіталу становив 627,25 млрд грн, зокрема, у сфері торгівлі деривативними контрактами – 61,40 млрд грн (0,98 % від загального обсягу торгів, що здійснювалися поза організованими ринками капіталу). Частка угод, що були укладені у сфері торгівлі фінансовими інструментами на первинному ринку, в 2021 році становила лише 0,12 %, її учасниками при цьому були УБ та ПФТС. Решта угод від загального обсягу протягом зазначеного періоду укладалися на вторинному ринку

(99,88 %), на якому домінували угоди спот (365017,57 млн грн, або 80,86 %).

Розглянемо також стан і тенденції розвитку міжнародної біржової торгівлі. Насамперед, варто відзначити, що розвиток біржового ринку відбувається під впливом глобалізаційних процесів, що приводять до трансформації господарств світу та їх перетворення у єдиний ринок капіталів, товарів, послуг, інформації, робочої сили тощо. Завдяки системі сучасної міжнародної біржової торгівлі для її учасників з'являється можливість укладення угод поза рамками їх реального місцезнаходження завдяки використанню мережі Інтернет, що значно розширює спектр можливостей для прийняття ними рішень на товарних, фондових, валютних ринках.

Структура світової біржової торгівлі у 2020 році наведена на рис. 3.

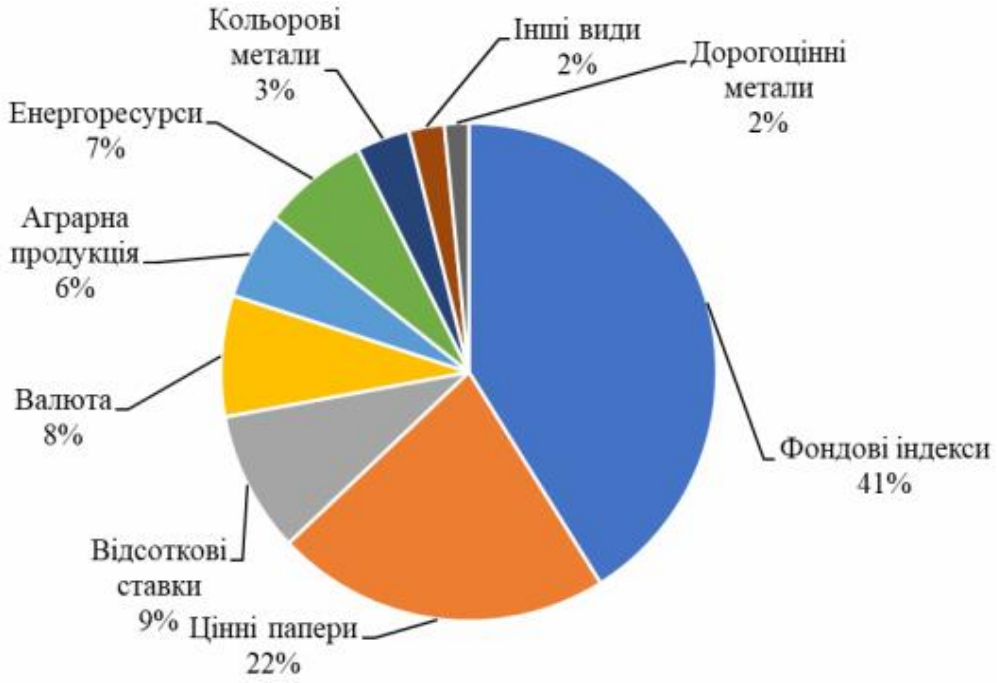

Рис. 3. Структура світової біржової торгівлі у 2020 році [2]

Як видно з даних рис. 3, у структурі світової біржової торгівлі переважає фінансовий ринок, на який припадає близько 80 % обороту, у той час біржовий товарний ринок займає лише біля 20 % [2].

На сьогоднішній день у світі відбувається активний розвиток електронної біржової торгівлі, широко спостерігається створення єдиних біржових електронних майданчиків. Все більш поширеним стає проведення торгів в електронній формі, онлайн-режимі, що дозволяє значно спростити діяльність учасників біржової торгівлі [10].

Мінливість умов ринку призвели до підвищення вимог, що висуваються до електронного трейдингу. Все більшого поширення набула передача штучному інтелекту функцій управління біржовими операціями. За допомогою використання складних трейдингових програм здійснюється постійне сканування профільних джерел інформації для виявлення наявності ключових слів, які дають інформацію щодо коливання цін на різних трейд-майданчиках світу. За мілісекунди системою здійснюється оцінювання подій, стану ринку й автоматично здійснюється продаж чи купівля визначеного обсягу фінансових активів. Подібна робота може бути виконана досвідченим професіоналом приблизно за 15 хвилин, проте протягом цього часу може відбутися кардинальна зміна ситуації на біржовому ринку [10].

При реалізації своїх функцій електронна система (боти) пропонує користувачеві дати відповіді на сукупність питань, що стосуються мети інвестування і схильності до

ризику. Після проведення обробки відповідей програмою здійснюється виведення на екран інформації щодо варіантів вкладення коштів. Крім використання роботів-трейдерів, процеси електронізації виявляються у розробленні спеціалізованих додатків, що здатні значно спростити електронну біржову торгівлю. Зокрема, світовою компанією "BlackRock" було розроблено власний однойменний додаток, при створенні якого використовувалися алгоритми, які застосовуються самими брокерами. Іншою великою фінансовою корпорацією «Charles Schwab» було запущено власний сервіс Charles Schwab Intelligent Portfolios. До його особливостей відноситься те, що користувач отримує можливість участі у торгах для інвестування коштів в біржові індекси, вклавши лише 5 тис. дол. США [10].

Для оцінки сучасного стану розвитку міжнародної біржової торгівлі також скористаємося даними Всесвітньої федерації бірж, що була заснована у 1961 році і яка на даний час виступає у якості глобальної галузевої асоціації бірж та розрахункових палат зі штаб-квартирою в Лондоні, представляючи понад 250 учасників ринкової інфраструктури. За даними цієї організації, на фондових біржах капіталізація ринку у 2021 році зросла на 16,6 % порівняно з кінцем грудня 2020 року, перевищивши 123 трильйони доларів США. Лише за березень 2021 року приріст капіталізації становив 4,91 трлн дол. Зростання капіталізації порівняно з 2020 роком було характерне для бірж усіх регіонів світу, зокрема, для регіону Америки воно становило 24,2 %, Азіатсько-Тихоокеанського регіону – 9 %, Європи, Близького Сходу та Африки – 13,5 %. Найбільшим зростанням капіталізації порівняно з 2020 роком при цьому відзначалися Ханойська фондова біржа (143,5 %), Бейрутська фондова біржа (57,8 %) і Нігерійська біржа (52,3 %), а найвищий рівень річної ринкової капіталізації був характерний для таких бірж як Нью-Йоркська фондова біржа (New York Stock Exchange (NYSE), США) – 23 %, Національна асоціація дилерів з цінних паперів зі своїми автоматизованими котируваннями (National Association of Securities Dealers Automated Quotation (NASDAQ), США) – 28,8 % та Шанхайська фондова біржа (16,9 %) [13]. Динаміка обсягів укладнених угод на біржах світу (за видами контрактів та загалом) у 2017-2021 роках відображена на рис. 4.

Рис. 4. Обсяги укладнених угод на біржах світу (за видами контрактів та загалом) у 2017-2021 роках [13]

Отже, протягом 2017-2021 роках спостерігалася тенденція до зростання обсягів укладених угод загалом та у розрізі окремих видів біржових контрактів. Ринки акцій при цьому досягли рекордного рівня вартості торгів (160,95 трильйони доларів США) та обсягів торгів (45,83 мільярда контрактів).

Кількість зареєстрованих на біржах компаній у 2021 році зросла на 5,9 % порівняно з кінцем грудня 2020 року, досягнувши 51 632 одиниць. Обсяги світової торгівлі деривативами на фондовому біржовому ринку склали у 2021 році 61,87 мільярди контрактів, при цьому спостерігалося їх зростання майже для усіх типів угод та в усіх регіонах, їх приріст складав у 2021 році 33,7 % порівняно з 2020 роком. Найбільшим збільшенням обсягів відзначалися опціони на фондові індекси (81,2 %) і валютні опціони (78,6 %). Зокрема, обсяги опціонів на фондові індекси Національної фондової біржі Індії збільшилися більше, ніж удвічі (зростання на 108,3 %) і при цьому склали 13,89 мільярдів контрактів. Це найвищий річний обсяг укладених угод за останні п’ять років.

У 2021 році обсяги товарних опціонів виросли на 35,9 % порівняно з 2020 роком. Цей результат був повністю зумовлений динамікою обсягів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, які зросли більш ніж удвічі (122,5 %), тоді як в Америці та регіоні Європи, Ближнього Сходу та Африки їх обсяги впали на 3,1 % і 9 % відповідно. У регіональному розрізі Азіатсько-Тихоокеанський регіон на даний час є найбільшим ринком (частка 52 %), за ним йдуть Америка (35 %) і регіон Європи, Ближнього Сходу та Африки (12 %).

Обсяги товарних ф’ючерсів у міжнародній біржовій торгівлі зросли на 10,5 % у 2021 році порівняно з 2020 роком. Цей результат був зумовлений, насамперед, приростом її обсягів у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (19,2 %), тоді як у регіонах Америки та Європи, Ближнього Сходу та Африки обсяги знизилися на 10,1 % та 8,4 % відповідно. Обсяги товарних ф'ючерсів на даний час становлять 96 % частки товарних деривативів.

У регіональному розрізі торгівля товарними ф’ючерсами здебільшого була сконцентрована в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (частка 75 %), за ним слідують Європа, Ближній Схід та Африка (15 %) й Америка (10 %). До бірж, що мали найбільші темпи зростання обсягів укладених вище згаданих контрактів порівняно з 2020 роком, відносилися: Національна фондова біржа Індії (78,6 %), Zhengzhou Commodity Exchange (50,5 %), Hong Kong Exchanges & Clearing Ltd (40,4 %). Трьома біржами з найбільшим річним обсягом були: Zhengzhou Commodity Exchange, Shanghai Futures Exchange (14,9 %) і Dalian Commodity Exchange (5,2 %).

Основні чинники, які впливають на сучасний стан розвитку біржової торгівлі у світі, наведено на рис. 5.

На основі аналізування зарубіжного та вітчизняного досвіду можна отримати висновок про те, що для розвитку біржової торгівлі потрібно забезпечити наявність низки передумов, а саме [8]:

– здійснення структурних економічних змін на ринках;
– проведення ефективних законодавчих змін у сфері регулювання біржової діяльності;
– формування сприятливих умов для об'єднання бірж;
– здійснення уніфікації біржових товарів;
– розвитку електронної біржової торгівлі;
– організації торгівлі похідними цінними паперами та іншими фінансовими інструментами;
– формування механізму гарантування виконання угод та інші.

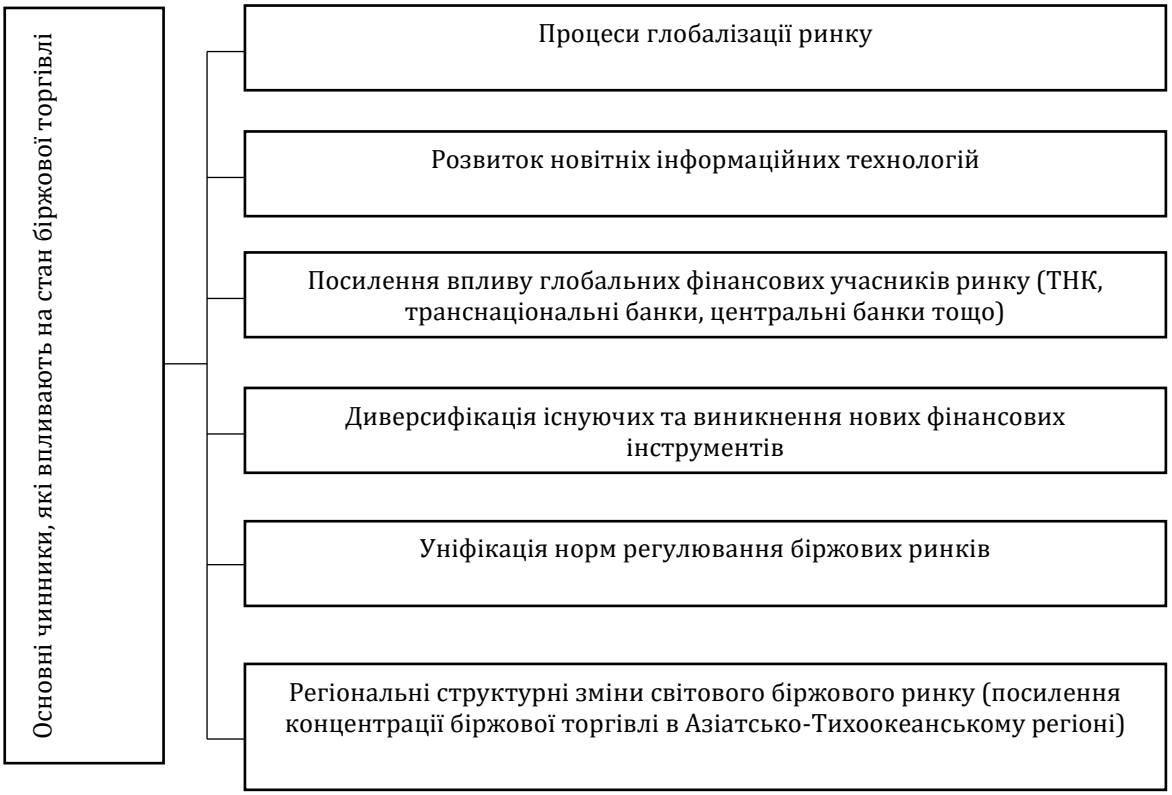

Рис. 5. Основні чинники, які впливають на сучасний стан розвитку біржової торгівлі у світі

Джерело: авторська розробка з врахуванням [14]

6. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Сучасний етап відзначається процесами динамічного розвитку й вдосконалення міжнародної біржової торгівлі, яка набуває різних форм і використовує новітні інструменти. Біржова торгівля України на даний час перебуває у процесі становлення. Простежується тенденція до здійснення концентрації біржових торгів в Україні на кількох ліцензованих біржах, наслідком чого стало значне зростання рівня контрольованості та регульованості ринку. На фондовому ринку переважаюча частка обсягів торгів фінансовими інструментами, які здійснювалися операторами організованих ринків капіталу в Україні у 2021 році, припадала на боргові цінні папери, а сумарні обсяги торгівлі акціями при цьому були незначні. У структурі світової біржової торгівлі домінуюче становище займає фінансовий ринок, на його частку припадає біля 80 % загального біржового обороту. На даний час активно відбуваються процеси значної активізації розвитку електронної біржової торгівлі та впровадження інноваційних технологій.

Сучасний стан розвитку міжнародної біржової торгівлі характеризується збільшенням капіталізації ринку, тенденціями до зростання обсягів і вартості укладених угод. Основними чинниками, які впливають на сучасний стан розвитку біржової торгівлі у світі є: процеси глобалізації ринку, розвиток новітніх інформаційних технологій, посилення впливу глобальних фінансових учасників ринку, диверсифікація існуючих та виникнення нових фінансових інструментів, уніфікація норм регулювання біржових ринків, регіональні структурні зміни в активності світового біржового ринку з посиленням концентрації біржової торгівлі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Подальші наукові дослідження можуть стосуватися розробки моделі регіональної взаємодії бірж світу у сфері обігу фінансових активів, що базується на використанні інноваційних біржових технологій.

Author details (in English)

EXCHANGE TRADE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS

Halina MASHLIY | **Olena SOROKIVSKA** | **Mariia ZIAILYK**

Ternopil Ivan Puluj National Technical University
56 Ruska str., 46001, Ternopil, Ukraine

e-mail: galja.mashlij@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-5989-5270

e-mail: soroka220996@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8549-2910

e-mail: zyachamf@gmail.com
ORCID ID: http:/orcid.org/0000-0002-8435-8565

Abstract. *The article is devoted to the investigation of the state and development trends of exchange trading at the current stage. The main aspects characterizing the stock and commodity stock markets in our country and the world have been analyzed. The authors emphasized the concentration of exchange trading in Ukraine on several licensed exchanges, which resulted in a significant increase in the regulated market. The main groups of goods that prevail on the commodity and stock markets of Ukraine are singled out. It was established that the predominant share of trading volume of financial instruments, which was carried out by operators of organized capital markets in Ukraine in 2021, fell on debt securities, and the total trading volume of shares was insignificant. Emphasis is placed on the determining influence of globalization processes on the exchange market development. It is noted that the financial market occupies a dominant place with a share of about 80% of the total exchange turnover in the total world stock exchange trade. Significant revitalization and development of electronic stock trading and constant improvement of stock trading technologies on an innovative basis have been noted. The paper provides an assessment of the current state of development of international exchange trading. An increase in market capitalization, a trend toward growth in the number of concluded contracts in general and for certain types of exchange contracts on commodity and stock exchanges have been noted. The main factors affecting the current state of stock trading development in the world have been systematized. They include market globalization, the development of the latest information technologies, the strengthening of the influence of global financial market participants, the diversification of existing and the emergence of new financial instruments, the unification of regulations for the stock markets, regional structural changes in the activity of the world stock market with increased concentration of stock trading in the Asia-Pacific region.*

Key words: *commodity exchanges, stock exchanges, exchange trading, exchange contracts, exchange technologies, development of exchange trading.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22mhbnse.pdf

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Mashliy, H., Sorokivska, O. & Ziailyk, M. (2022) Exchange trade current state and development trends. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 27, No. 2, pp. 72-84. URL: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22mhbnse.pdf

Використана література:

1. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Бондаренко О. І. Тенденції розвитку біржового ринку в України: етапи становлення. *Ефективна економіка.* 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9865

2. Кухарець В. В., Булуй О. Г., Левківська Л. М. Тенденції розвитку біржового ринку в умовах глобалізації світової економіки. *Ефективна економіка.* 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8795
3. Солодкий М. Результати реформування біржового ринку в Україні. *Бізнес цензор.* URL: https://biz.censor.net/columns/3348033/rezultaty_reformuvannya_birjovogo_rynku_v_ukrayini
4. Солодкий М. О. Проблеми та напрями розвитку біржового товарного ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5814
5. Солодкий М. О., Яворська В. О. Біржовий ринок в умовах глобалізації: стан та перспективи розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 188-193.
6. Воєводина Т. Сутність електронної біржової торгівлі. URL: http://ukr.vipreshebnik.ru/birzhova-diyalnist/2613-sutnist-elektronnoji-birzhovoji-torgivli
7. Згурська О. М., Сьомкіна Т. В., Гужавіна І. В. Фундаментальні тренди розвитку світової біржової торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 5–9. https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.5
8. Фертнікова Т. М. Перспективи розвитку товарної біржової торгівлі в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 23. С. 46-52. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2021/9.pdf
9. Прокопець Л. В., Кифяк В. І. Розвиток електронної біржової торгівлі в Україні. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/92.pdf
10. Науменко Н. С., Хірова В. Ю. Сучасні тренди електронної біржової торгівлі: перспективи та вектори розвитку автоматизації. *Причорноморські економічні студії.* Випуск № 48. Ч. 1. Одесса: ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2019. С. 41-45.
11. Падалка О. Перший рік ліцензованої біржової торгівлі. Які переваги біржової торгівлі стали очевидні за рік та на які ринки можна розширити реформу? *Економічна правда*. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/29/689803/
12. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2021 року. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/
13. World Federation of Exchanges. 2021 Market Highlights. URL: https://www.world-exchanges.org/storage/app/media/FY%202021%20Market%20Highlights%20v3.pdf
14. Гапонюк М., Щербина А. Фактори впливу на сучасний розвиток технологій торгівлі цінними паперами. *Ринок цінних паперів України.* 2010. №9-10. с. 9-14. URL: http://securities.usmdi.org/PDF/484.pdf
15. Грицишина М. Гра триває: які нові правила роботи отримали товарні біржі. URL: https://mind.ua/openmind/20228098-gra-trivae-yaki-novi-pravila-roboti-otrimali-tovarni-birzhi

References

1. Kuzmynchuk, N., Kutsenko, T., Terovanesova, O. & Bondarenko, O. (2022) Tendentsiyi rozvytku birzhovoho rynku v Ukrayiny: etapy stanovlennya [Trends in the development of the stock market in Ukraine: stages of formation]. *Efektyvna ekonomika.* vol. 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9865

2. Kukharets, V., Buluy, O. and Levkivska, L. (2021), Tendentsiyi rozvytku birzhovoho rynku v umovakh hlobalizatsiyi svitovoyi ekonomiky [Some tendencies in stock market development under world economy globalization]. *Efektyvna ekonomika*. vol. 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8795
3. Solodkyy, M. Rezultaty reformuvannya birzhovoho rynku v Ukrayini [The results of reforming the stock market in Ukraine] *Biznes tsenzor.* URL: https://biz.censor.net/columns/3348033/rezultaty_reformuvannya_birjovogo_rynku_v_ukrayini
4. Solodkyy, M. O. (2017). Problemy ta napryamy rozvytku birzhovoho tovarnoho rynku v Ukrayini [Problems and directions of development of the exchange commodity market in Ukraine]. *Efektyvna ekonomika*. No. 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5814
5. Solodkyy, M. O., Yavors'ka, V. O. (2019). Birzhovyy rynok v umovakh hlobalizatsiyi: stan ta perspektyvy rozvytku [The stock market in the conditions of globalization: state and prospects for development]. *Infrastruktura rynku*. vol. 31. pp. 188-193.
6. Voyevodyna, T. Sutnist elektronnoyi birzhovoyi torhivli [The essence of electronic exchange trading]. URL: http://ukr.vipreshebnik.ru/birzhova-diyalnist/2613-sutnist-elektronnoji-birzhovoji-torgivli
7. Zgurska, O., Somkina, T. and Huzhavina, I. (2020) Fundamentalni trendy rozvytku svitovoyi birzhovoyi torhivli [Fundamental trends of world exchange trade development], Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 24, pp. 5–9. https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.24.5
8. Fertnikova, T. M. Perspektyvy rozvytku tovarnoyi birzhovoyi torhivli v Ukrayini [Prospects for the development of commodity exchange trade in Ukraine] *Investytsiyi: praktyka ta dosvid.* 2021. no. 23, pp. 46-52. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2021/9.pdf
9. Prokopets, L. V., Kyfyak, V. I. Rozvytok elektronnoyi birzhovoyi torhivli v Ukrayini [Development of electronic exchange trading in Ukraine]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/92.pdf
10. Naumenko, N. S., Khirova, V. YU. (2019). Suchasni trendy elektronnoyi birzhovoyi torhivli : perspektyvy ta vektory rozvytku avtomatyzatsiyi [Modern trends of electronic stock trading: prospects and vectors of automation development. Black Sea Economic Studies] *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*. No 48. Vol. 1. Odessa: PU «Prychornomors'kyy naukovo-doslidnyy instytut ekonomiky ta innovatsiy», pp. 41-45.
11. Padalka, O. Pershyy rik litsenzovanoyi birzhovoyi torhivli. Yaki perevahy birzhovoyi torhivli staly ochevydni za rik ta na yaki rynky mozhna rozshyryty reformu? [The first year of licensed stock trading. What advantages of stock trading became evident during the year and to which markets can the reform be extended?] *Ekonomichna pravda*. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/29/689803
12. Informatsiyna dovidka shchodo rozvytku fondovoho rynku Ukrayiny protyahom sichnya-hrudnya 2021 roku. [Informational reference on the development of the stock market of Ukraine during January-December 2021]. Natsionalna komisiya z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. URL: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/
13. World Federation of Exchanges. 2021 Market Highlights. URL: https://www.world-exchanges.org/storage/app/media/FY%202021%20Market%20 Highlights%20v3.pdf
14. Haponyuk, M., Shcherbyna, A. (2010). Faktory vplyvu na suchasnyy rozvytok tekhnolohiy torhivli tsinnymy paperamy [Factors influencing the modern development of securities trading technologies]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrayiny*. no 9-10. pp. 9-14. URL: http://securities.usmdi.org/PDF/484.pdf

15. Hritsyshyna, M. (2021) Hra tryvaye: yaki novi pravyla roboty otrymaly tovarni birzhi [The game goes on: new rules the commodity exchanges have received]. URL: https://mind.ua/openmind/20228098-gra-trivae-yaki-novi-pravila-roboti-otrimali-tovarni-birzhi

© 2022 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
You are free to:
Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
Under the following terms:
Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
No additional restrictions
You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.
Publishing with SEPS ensures:
• Immediate, universal access to your article on publication
• High visibility and discoverability via the SEPS website
• Rapid publication
• Guaranteed legacy preservation of your article
• Discounts and waivers for authors in developing regions
Submit your manuscript to a SEPS journal at http://sepd.tntu.edu.ua